

La mala mort de Miguela Cestero

Manel Figuera | 17 de Setembre de 2018

Manel Figuera, autor del text

Narració curta de Manel Figuera que va rebre el Roser d'Argent al Premi Literari Vila de Puigcerdà 2004

“Somnis insatisfets s’abatien i sorgien sobre ells,
clamant contra llur implacabilitat.”

Philip Larkin, Una noia a l’hivern

Mardiscla, assentat en un esquenall eixarreït i pedregós, a mig vessant d’una amagada pirinenca, era accessible per una estreta pista de terra amb un revolt costerut rere l’altre. Hi havia trenta-un veïns. Avui no n’ateny la vintena i la carretera que hi puja és asfaltada. Ha plogut molt des d’allò. Parlo de 1985. Jo era jove. Feia un any que m’havia llicenciat en Veterinària.

Tot i que a Mardiscla hi pujava per motius de feina, aquell juliol m’hi va dur el neguit. Un neguit d’inquietud, d’impaciència, de desassossec. Una noia morta al gorg de les Agunes. Es deia Miguela Cestero Pulido. Surava

inerta de bocaterrosa, sota la pluja, al toll del Quer. Un cop sec l'havia desnucat. Tenia els ulls esbatanats i les mans closes, com si hagués volgut aferrar-se a un darrer alè de vida. Miguela. Migue. Semblava un accident. Uns barranquistes que baixaven pel gorg la trobaren. Segons ens van dir, havia caigut al torrent des d'una alçada d'uns quinze metres i havia picat de clatell en un sortint de roca amagat dins de l'aigua.

La coneixia. La vaig conèixer a Càceres, on jo estava fent el servei militar sis anys abans. Com que érem en un centre d'instrucció de reclutes, els soldats, no pas gaires, havíem de fer guàrdies dia sí dia no. Quan em van ascendir a caporal, almenys em vaig lliurar de les avorrides garites, encara que no de les guàrdies. Però als set mesos vaig rebre els galons de caporal primer. Llavors només em tocava una setmana de servei i quatre en què podria romandre fora de la caserna. Anava vestit de paisà. Era una ganga. Vaig dedicar els mesos que em quedaven de mili a voltar per Càceres, la seva província i Extremadura. Que bé que em va anar, aquell seat vuit-cents cinquanta d'ocasió que em vaig poder comprar amb els meus migrats estalvis! Quan dic que vaig ser feliç aquells mesos no és pel tòpic de les típiques aventurades de mili característiques dels homes de la meva generació i d'anteriors. Si hagués trobat una feina estable a Càceres i hi hagués pogut estudiar, sé m'hi hauria quedat.

La Migue hi vivia, a Càceres, on treballava de mestra en una escola privada. Havia nascut i s'havia criat a Piornal, un poble de la serra de Tormantos, extens llom granític a cavall de la comarca de la Vera i de la vall del Jerte, al nord d'Extremadura. M'hi vaig sentir atret, per ella, des del dia que la vaig conèixer. No m'estendré en la seva descripció física, encara que fóra fals no reconèixer que em va entrar per la vista. Alta, morena, d'ulls negres ametllats, celles dibuixades, pòmuls marcats, coll llarg, nas fi i cabells llisos, harmonitzava amb una veu càlida els moviments del cos i les mans. Denotava seguretat i saber fer propis d'una noia amb certa experiència a la vida. Era quatre anys més gran que jo.

No sé què hi va apreciar, en mi. No em considerava ningú especial. Hi havia altres nois més atractius, més divertits i sens dubte més interessants que jo. No entenc per què va fixar-s'hi. Ella era mestra i jo ni tan sols m'havia decidit a començar els estudis universitaris. Al seu costat se'm devia veure immadur, un xicot que amb prou feines s'acabava de treure les lliganyes de l'adolescència.

Una tarda ella jugava destrament al billar amb la Lupe, una amiga seva que també alegrava la vista, en un local del centre de Càceres que ara no sabia trobar si és que existeix. El company que anava amb mi les va reptar, fent broma i volent lligar-se-les, a una partida. No sé jugar a gaires coses, però si n'hi ha una que domino és el billar americà. Vaig guanyar, per poc. Després, la Migue, fitant els seus ulls en els meus, em va desafiar, a mi sol, a una altra partida. Mentre ella es movia al costat de la taula, me'n van seduir les corbes sinuoses del cos, presoner dins d'aquella brusa cenyida, que li marcava els pits, i d'aquells texans ajustats a les cames. Bona estratègia per desconcertar-me! Però no ho va aconseguir. Va fallar en l'última bola i, arribat el meu torn, les vaig entrar totes. Esguard seu d'estupefacció.

Vam anar al llit. Entre uns quants companys havíem llogat un pis. Aquella tarda no hi eren. Ho vam fer més tardes i alguns caps de setmana que jo tenia permís. Ella sortia amb un noi, el Juan. Treballava en una empresa familiar de transports que a la llarga seria seva. Conduïa camions i sovint s'absentava. Si havia d'anar a Madrid, a Lisboa o a altres per qüestions de feina, la Migue i jo marxàvem i viatjàvem. Viatjàvem i ens divertíem. La xamosa Lupe, magnífica còmplice, ens encobria. Més endavant, quan la Migue va tallar amb el Juan, vaig entendre que no només ens divertíem, sinó que la nostra relació tampoc no era una de les típiques de la mili. Hi ha històries de llit i històries d'amor. Aquella, tot i que sovint hi havia llits, era d'amor.

Tanco els ulls i ho recordo. Extremadura, immensa devesa verda. Les sureres sorgien com bolets gegantins fins a l'horitzó de ponent, a la ratlla de Portugal. La neu de Gredos encapçalava un paisatge dilatat, ample, lliure, brillant, inacabable. A migdia, rere les serres de San Pedro i de Montánchez, el Guadiana amb la romana Mérida i la fronterera Badajoz, i més al sud les planes de la Siberia i de la Serena. Al fons, reverberants en la llunyedat andalusa, els turons de Sierra Morena. Enmig, ciutats medievals emmurallades amb ecos de batalles entre cristians i moros: Plasencia, Coria, Trujillo, Càceres... Al nord, muntanyes, llegenda i misèries. Els cims de la Covacha i del Calvitero, a la serra de Béjar. Els gorgs encantats de Garganta la Olla. Tres dies deambulant pels camins de Las Hurdes: Pinofranqueado, Caminomorisco, Aldehuela, Marchagaz... Dos dies a Sierra de Gata, als laberints de Las Villuercas i al monestir de Guadalupe.

Però on ella i jo més anàvem era a Monfragüe, avui parc natural. Alzines, estepes, àligues, cingleres calcàries i el Tajo. Dalt del castell del cim, davant del penya-segat del Salto del Gitano, la Migue guaitava l'espina dorsal d'un plegament tortuós que venia, dibuixant ondulacions, de l'apartada serra de Guadalupe. Era sorprenent. Tanta llunyania i proximitat alhora. Hi havia un camí entre nosaltres.

—Lluís, no te vayas.

Estàvem asseguts damunt d'una roca. L'abraçava pel darrere. El seu cap reposava a la meva espatlla. Paisatge que no diluïa els meus dubtes.

—¿Y qué voy a hacer aquí, Migue?

Es girà. Un petó que em va fer. El sol ponent de color carmí i la llum decadent del crepuscle a la pell del seu rostre ovalat i els seus llavis carnosos.

—Te quiero, sólo eso cuenta.

L'estimava, però no en vaig ser prou conscient. És una excusa afirmar que era jo massa jove? O vaig obrar amb covardia? Si hagués tingut el valor de quedar-me a Extremadura hauria evitat la seva tragèdia? Es va acabar la mili, la Migue va restar a Càceres i jo vaig tornar a Barcelona. Hi havia els meus pares, alguns amics i el temps que corria.

Vaig començar a estudiar Veterinària. La Migue i jo ens telefonàvem o ens escrivíem, però gradualment amb més marge de temps. Al cap d'un any es va casar amb el Juan. M'ho va dir. La distància augmentava. Jo sortia amb altres noies. Després va venir la malaltia i la mort del meu pare. La mare i el meu germà gran van portar la botiga —una sabateria al barri— i jo, treballant durant el curs i als estius, vaig acabar la carrera pel juny de 1984. Precarietat. Inseguretat. Buidor. Dos anys sense saber res de la Migue.

Provant d'oblidar-la fugint endavant, havia conegut una altra noia feia una mesos en una festa. Es deia Marta. Tenia la meva edat. Era agradable i sabia portar-me. Vam sortir. Venia de Massivert, un poble pirinenc de dos milers escassos d'habitants, cap de municipi, amb una certa prosperitat gràcies al turisme, una construcció incipient i una cooperativa lletera. D'aquest terme municipal, apartat a la vora d'un dels seus límits, a les muntanyes, n'era i n'és Mardiscla.

El seu pare dirigia la cooperativa. Tenia diners i influències. Ella hi treballava d'administrativa i comptable. Era filla única. Gràcies als dos vaig poder entrar de veterinari a l'oficina del DARP de Novars, capital comarcal, no gaire lluny d'on vivíem. La Marta, els cabells arrissats panotxa i els seus ulls ben blaus. La Marta i el caràcter ferm, dominant, però que també li veia noble, sincer. La Marta i l'estabilitat econòmica.

—Vine, allà hi estaràs bé.

Hi vaig anar i hi vaig estar bé. Però Massivert era un poble. Tothom es coneixia. La Marta i jo no podíem viure-hi junts. Estava mal vist. Eren altres temps. Ens vam casar pel setembre d'aquell mateix any. Tres mesos de pau, fins passat el Nadal, fins al gener de 1985.

No existeix la casualitat. Res no s'esdevé per atzar. Hi ha fortuïtat, incertesa, eventualitat, però res no és casual. Mai. La Migue sabia on jo vivia. Havia trucat a casa de la meva mare i aquesta li ho féu saber. Va aparèixer de sobte, una tarda de mitjan gener, al capvespre. Tot el matí que havia nevat, però a partir del migdia els núvols s'havien anat esquinçant. Era a l'entrada de casa, somrient.

—Hola, Lluís.

Jo veia visions. Pell de la seva faç banyada pel sol ponent de color carmí.

—¡Migue!

Somiava. Aquells ulls negres, aquells cabells llisos, aquella veu càlida. Ella.

Ens vam abraçar enmig de la neu. Vam estar un minut abraçats, potser més. Vaig tornar a sentir el seu cos. Ens miràvem. Li premia el rostre amb les mans i l'hi acariciava.

—¿Te acuerdas de Monfragüe?

—¿Cómo no voy a acordarme?

—Tenías razón, hay un camino entre nosotros.

Monfragüe, deveses, alzines, àligues, el Tajo. L'horitzó tènue de Portugal i el plegament geològic en forma d'espina dorsal que venia de Las Villuercas.

—Migue...

També m'acariciava. El cap reposant a la meva espatlla.

—¡Te he echado tanto de menos!

—Yo también te he echado de menos.

Monfragüe i ella.

—No ha habido un solo día en todo este tiempo que no haya pensado en ti.

—Pero...

—Sí, te explicaré por qué estoy aquí, aunque no hay mucho que contar.

Vam entrar a casa. La Marta encara no hi havia arribat.

Feia dos anys i mig que s'havia separat del Juan. No havien tingut fills. Se'n va anar a viure a Madrid. No me n'havia dit res. Allà hi aprovà les oposicions. Havia vingut a Massivert per fer-hi una suplència, a l'escola del poble, que duraria fins que s'acabés el curs. Increïble. Però la sorpresa està premeditada.

—Sé que te has casado y que eres veterinario, ¡felicidades!

—¿Por qué no me dijiste lo de tu separación?

—Pensé que no debía hacerlo.

—Ya.

—Me apetecía cambiar, no sé, tontear con otros chicos...

—Claro.

—Estaba equivocada.

M'agafà les mans i em mirà.

—Pero no te preocupes, no me entrometeré en tu vida. Quería volver a verte, pero también venir a Cataluña, conocer tu tierra y los Pirineos. ¿Recuerdas las discusiones políticas que teníamos? Te llamaba polaco, catalán "fotut", y tú te enfadabas y me contestabas que antes polaco que español.

Vaig somriure fent que no amb el cap.

—Te lo decía de broma, tonto, para irritarte, para ponerte furioso, para que luego me abrazaras y me hicieras el amor con rabia. Mira, hasta he aprendido catalán. Em pots parlar en català.

La meva mirada devia ser tan incrèdula... Somrigué.

—A Madrid també hi fan cursos de català.

Era la Migue qui ho feia! Ella, amb familiars militars, que de vegades m'havia sortit amb rampells idealistes casposos propis del nacionalisme espanyolista més ranci. Quina passada!

—Si me da igual, mujer.

—No, parla'm en català.

—Com vulguis.

—Tinc el nivell suficient perquè em deixin exercir de mestra a Catalunya, però necessito practicar molt.

Vam riure una bona estona, fins que arribà la Marta. Es va estranyar, la va repassar de cap a peus, però no li va fer mal paper. Li n'havia parlat, de la Migue. Va saber que era ella. Quan se n'hagué anat van sorgir les preguntes de què hi fa, aquí, la teva novieta castellana i per què hi ha vingut. Era comprensible. En el fons jo també m'ho preguntava.

La Migue era molt guapa. Els trenta-un anys li esqueien a la perfecció. Havia perdut els signes facials que retenia de fesomia infantil i se li evidenciaven uns altres de maduresa naixent. Els nois es van fixar en ella. Una noia soltera, atractiva, simpàtica, era un bombó per a un bon nombre de pretendents. No li van mancar declaracions d'amor ni propostes de tota mena. No obstant això, ella al principi se'n va mantenir al marge. No volia relacions. Em va dir que estava cremada, que de moment no necessitava cap home i que esperaria.

Amb la colla amb la qual jo sortia es va aficionar a la muntanya. Quan vivíem a Extremadura ja havíem conegut el circ de Gredos i havíem assolit els cims més elevats: l'Almanzor, la Galana, l'Ameal de Pablo, el Risco Moreno, los Hermanitos... Però el Pirineu era un marc incomparable. La Marta no ens hi acompanyava. La muntanya li agradava com a paisatge, però no sentia cap motivació per enfilar-s'hi ni volia trencar-se les cames en pedregars i tarteres.

Vam recuperar, també, una altra afició mútua: el billar. La Migue jugant-hi a la taula. La brusa cenyida i els texans ajustats. El seu estil i la seva perícia. Ens deixava bocabadats. Per què ho he de negar? La desitjava i no sabia com dissimular-ho. Quan ho feia amb la Marta, per excitar-me pensava en la Migue. En sentia brut i tenia remordiments. No em consolava ni saber que a molts més homes els succeïa —i els succeeix— coses semblants amb les parelles respectives. I ella, ferma. Cap insinuació per apartar-me de la Marta. Li hauria estat fàcil mostrar-me els encants que posseïa i que l'altra no tenia.

—És la teva dona, Lluís. No m'interferiré entre vosaltres. No estaria bé.

Va restar al seu lloc. Això sí, la parella que ella i jo formàvem al billar era insuperable.

Passaren els mesos. La Migue estava contenta amb la feina de mestra a l'escola. Jo també ho estava amb la de veterinari, que em prenia força hores. Anar a treballar era per a mi un alliberament, perquè deixava de pensar en ella. Durant la setmana ens vèiem poc, però l'excursió dels dissabte era com un ritual. Si feia bon temps, cap a la muntanya amb algú més del grup. Si plovia, un bon esmorzar i a visitar algun poble o alguna església romànica. Els diumenges a la tarda, al billar amb la colla, inclosa la Marta, i després al cine a Novars. Guardo un bon record d'aquells dies. Els ulls de la Migue i els meus parlaven. Estava clar que ens atrèiem, però ens conteníem. Jo li respectava la voluntat i una part de mi, la racional, també ho volia. Intentaríem ser només amics.

S'acostava la fi del curs escolar i, per tant, d'aquella suplència. Veia difícil que la Migue continués a l'escola. Probablement de n'aniria, tal vegada a una escola propera. També era possible, és clar, que marxés lluny. Quan hi pensava em trencava per dins, tot i que la part avorrida de mi, la del seny, cregués que fóra el millor. Però ens quedava la festa major, que se celebrava a mitjan mes de juny. I Sant Joan. Ho aprofitaríem.

Havia vist la Migue vestida i nua, però no arreglada com en aquell sarau de la festa major. Malgrat que la seva roba preferida era informal i pràctica —brusa, texans i esportives—, aquella nit estava radiant. Anava vestida amb un vestit jaqueta escotat de color vermell, faldilla curta i sabates de taló alt. Duia la cabellera deixada anar. Li havia crescut i portava els cabells llargs, estirats fins a mitja esquena. Que bonica era! Quina presència! Com destacava entre les altres noies! Esguards masculins luxuriosos i femenins de gelosia. Comentaris de tota mena.

Va ballar amb bastants homes, però especialment amb el Ton de cal Gascó, el Gasconet, un pagès cepat i groller de la seva edat que vivia a Mardiscla, i el Cesc, un neorural barceloní que també hi residia, tres o quatre anys més jove que jo, prim, de barba esclarissada, cabells llargs i aspecte de hippy. Es deia per Massivert que la Migue els feia rondar tots dos. Ella ja me n'havia parlat. Admeto la meva subjectivitat perquè no em queien bé, ni jo a ells.

Amb el Gasconet i el seu pare hi vaig tindre problemes. Eren propietaris d'una granja a Mardiscla amb més de dues-centes vaques, i de nombroses terres. La seva família era la més rica del poble. Això no impedia que l'explotació ramadera no reunís les condicions mínimes d'higiene i més d'un cop i de dos vaig haver de redactar-ne informes desfavorables. Un dia el Gasconet va baixar a l'oficina amb el seu pare i dos pinxos, que entre ells parlaven en gallec, i m'amenaçaren. El vell Gascó em va advertir, donant un cop de puny a la taula, que si continuava empenyant-los me'n penediria. Li vaig contestar que a mi no m'amenaçava ningú i els vaig fer fora.

Aleshores el seu fill, en un arravatament, em va agafar per la camisa i m'alçà la mà. Me'n vaig desempallegar, però els dos gallecs em van subjectar pels braços. Sort d'uns guardes forestals que en aquells moments eren al DARP, que vingueren. Se'n van anar, no sense tornar a amenaçar-me i volent humiliar-me.

—Ets un mort de gana de Barcelona que ha vingut aquí dalt a menjar-se el nostre pa.

El meu sogre es va mostrar cautelós.

—Vigila, els Gascons són gent rara, no els portis la contrària.

Es comentava que tenien altres negocis, alguns dels quals tèrbols: contraban, especulació, prostitució... I a mi què m'importava? Només volia complir amb la meva feina. Per una banda em va semblar que se sentia indignat.

—Deixa-m'ho a mi i ja ho arreglaré, fes el que t'he dit i jo m'ocuparé de la resta.

No sé què devia fer ni què els devia dir. Els maldecaps amb els Gascons s'acabaren i, als quinze dies, els gos gallecs van entrar a treballar de vigilants a la fàbrica de la cooperativa. No ho vaig entendre.

El pare de la Marta, alt i esprimatxat, un sac de nervis, era tot un personatge. Quan ella va néixer, ell ja havia ultrapassat la barrera dels quaranta anys. No va trigar a enviudar: la dona se li va morir d'un càncer al pit. Als vint havia participat en la Guerra Civil. Com que la seva família era molt religiosa, amb parents eclesiàstics, i d'idees carlistes, va travessar la frontera i es va incorporar a l'exèrcit de Franco a Navarra. Més endavant s'allistà al terç de requetés Mare de Déu de Montserrat. A la batalla de l'Ebre, a conseqüència d'una ofensiva mal preparada, el terç va rebre de valent i tingué nombroses baixes. A ell el van ferir en una cama i des d'aleshores, per la metralla, va anar coix. A Massivert era un home influent, amb cert poder a l'ajuntament i amb amics a la policia i a la Guàrdia Civil.

Amb el Cesc hi vaig tenir una altra discussió, en part per la meva culpa. Mai no he sentit animadversió per determinats col·lectius de la societat que han estat marginats. Tinc amics gais i em sento de meravella amb ells. Tampoc no tinc res contra els immigrants, vinguin d'on vinguin i sigui quin sigui el color de la seva pell; al cap i a la fi tots som descendents de barreges ètniques al llarg de la història. Però confesso que de jove em resultaven antipàtics els hippies, els progres i els seus succedanis: ecopijos, pijoprogres, pijikumbas... I em trobava incòmode en ambients ecologistes i similars. L'edat ensenya que no és bo generalitzar, que a tot arreu hi ha persones de tota mena, però als vint-i-set anys no havia superat aquest trauma. Venia que mentre jo treballava als estius per pagar-me els estudis, ells —això és el que veia— es dedicaven a fer assemblees, cridar, beure, fumar porros, viatjar i viure bé amb els diners dels seus pares. Un dia posaven seny i el papà els col·locava en un bon lloc a l'empresa o a l'Administració. Tanmateix, de tant anar en contra del que ells anomenaven "sistema", els considerava més carques i reaccionaris que fins i tot el meu sogre.

El Cesc vivia en una casa de Mardiscla amb un grup de neorurals. Feien formatges de llet d'unes cabres, collien herbes i no sé què més, i ho venien en mercats i fires de Massivert i de la comarca. Aleshores els seus ingressos, a part de les aportacions dels pares, devien ser escassos. Per això, com que d'estudis també en tenien —els papàs els els havien pagat, no com a mi—, el Cesc, que era mestre, treballava a l'escola.

Aquell barbes grenyut i cregut, una tarda que vaig portar de la meva oficina unes fotocòpies per a la Migue, ja que la fotocopiadora de l'escola s'havia espatllat, se'm va voler fer el graciós.

—Migue, no sé com pots ser amiga d'aquest pixapí.

Ho va dir amb menyspreu, amb expressió de fàstic. No es tractava de cap broma. La Migue es va quedar parada. Jo, un pixapí. I m'ho deia aquella espècie d'integrista de la natura que era també de can Fanga?

—Aquí l'únic pixapí que hi ha ets tu!

—Ei, no es cabregi, senyor enxufat al DARP!

A sobre cínic. De fet també es referia al meu sogre.

—Però tu de què vas?

—Feixista!

Apa, ja em sortia amb allò de feixista! Per a aquesta genteta, qui no pensava com ells era feixista, capitalista, nazi, burgès o les quatre coses juntes.

—Mira, nen, quan jo corria davant dels grisos tu estaves assegut davant de la tele mirant Barrio Sésamo.

—Malparit, et fotré una hòstia!

—Tu una hòstia, niñato de merda? Tres com tu fan un home!

Sort de la Migue.

—Lluís, per favor!

—A mi no m'enganya, aquest pijo disfressat de pelleringa!

—Lluís, vés-te'n, i tu també, Cesc!

La Migue ballava i jo la mirava. Aquells dos se li insinuaven, li xiuxiuejaven coses a cau d'orella, li grapejaven l'esquena i l'arrapaven per la cintura. Ella els reia les gràcies. M'esforçava per contenir-me. Em dissimulava la gelosia. Era separada i per tant, soltera. Jo, casat. A què aspirava, jo? El seu amor el veia inabastable. Amistat? Ser el seu angelet de la guarda? Comovedor. Era millor que se n'anés, sí, que se'n tornés a Càceres. Allò era un turment per a mi.

Però la Migue, inesperadament, em va venir a buscar mentre jo prenia una cervesa més al bar de l'envelat.

—Per què no m'has tret a ballar?

La vaig agafar de la mà. Mirada censoradora de la Marta. Mirades de reprovació del Gasconet i del Cesc.

—Que es fotin!

L'orquestra tocava un bolero o alguna melodia lenta que se li assemblava; no ho sé exactament perquè no hi entenc gaire, de música. Feines tenia per seguir-ne els compassos i no fer el ridícul amb les meves dots mòdiques de balls de saló. El cos d'ella, aquell perfum, aquella olor seva. Els seus llargs braços al voltant del meu coll. El seu cap i els seus cabells negres que tornaven a reposar a la meva espatlla. No va parlar. No em va mirar. Va ser al final, en separar-nos, quan em vaig adonar que havia deixat escapar algunes llàgrimes.

—Què et passa?

Féu que no, plorant, amb el rostre.

—Res..., perdona'm.

Se'n va anar.

—Ja n'estic farta, d'aquesta puta castellana!

La Marta em tornava a la realitat. Em vaig enfadar, i molt.

—Castellana no, extremenya, i de puta res!

—Castellana, extremenya, andalusa, murciana..., tant me fot, que se'n torni a la seva terra!

Es va acabar el curs. Era la vigília de Sant Joan. Aquells darrers dies se la va veure absent, la Migue. Capficada en la feina i en els exàmens, a penes ens vam parlar. Però va venir a la nostra foguera. Tornava a ser aquella noia de la brusa, els texans i les esportives. Vingué sola, sense aquells dos paparres. S'afegí a la colla. La Marta no es trobava bé, estava un xic marejada i s'havia quedat a casa. Vora el foc, va forçar el somriure. Va ser llavors, després de menjar coca, beure vi dolç i ballar fins a la matinada, quan m'ho va demanar:

—Lluís, porta'm a algun lloc especial.

Ella i jo sols. Quant de temps feia?

—Et portaré a un que t'agradarà.

—M'és igual, però porta-m'hi amb tu, necessito estar sola amb tu.

Per la pista que duia a Mardiscla no em va dir res. Silenciosa al seient dret del cotxe, esguardava el paisatge, il·luminat tèbiament per la lluna. La seva cara i els raigs de l'astre nocturn. La nit parlava, n'escoltàvem les veus: grills, guilles, crits i vols de rapinyaires, borrombes i esquelles de vaques... Feia calor i dúiem les finestres obertes. El gorg de les Agunes era conegut pels barranquistes, quan amb l'ajut de les cordes hi descendien, pel qual baixava un torrent prou cabalós perquè no s'arribés a assecar. El toll del Quer, una bassa natural de dimensions considerables, es trobava quasi al peu del còrrec. Els dies de calor forta d'estiu molta gent s'hi banyava. Entrant a Mardiscla, a les primeres cases, un camí a la dreta permetia accedir-hi amb un cert perill, ja que calia travessar, en un tram estret, un cingle per damunt de la tolla. Vaig agafar del maletger una llanterna grossa. No vam trigar a ser a la riba d'aquella bassa.

—La nit de Sant Joan diuen que és màgica, no ho sabies?

La Migue m'escoltava i em somreia sense dir res. Ens vam despullar i els banyàrem. L'aigua era freda, però els dos bullíem per dintre. Ignoro quants minuts aguantàrem, suposo que pocs. Ens vam abraçar. No cal explicar què vam fer.

—Ho sento.

—No et disculpis.

—Ho he intentat.

—Ja ho sé.

—He intentat ser amiga teva, mantenir les distàncies, ser una més de la colla, sortir amb altres nois..., però no he pogut.

—Jo tampoc et puc veure com una amiga.

—No havia d'haver vingut.

—No diguis això.

—Tu vivies tranquil.

—Tranquil no, resignat.

—T'estimo.

—I jo a tu. Mai t'he deixat d'estimar.

—Jo tampoc, amor meu.

La lluna ens contemplava i ens era còmplice, abraonats els dos en la mica de grava calcària tocant a l'aigua. So compassat del torrent camí de la vall.

—Què farem ara?

—Viure junts.

—A Massivert?

—No, a Extremadura.

—Extremadura, Catalunya, la fi del món..., jo només vull estar amb tu.

—I jo amb tu.

—Què li diràs, a la Marta?

—La veritat.

—Li faràs mal.

—Més val ara que tota la vida.

—Em sap molt greu.

—Migue, un dia et vaig perdre i no vull tornar a viure-ho.

En teníem prou, amb aquell espai reduït. Les roques albinas i l'aigua que reflectia els raigs de la lluna. Diàleg de cossos que es desitjaven, que es revenjaven de la continència acceptada. Després, esbravats i estirats l'un al costat de l'altra, vam fer broma, sobretot amb els seus dos pretendents. Ens convenia riure per desdramatitzar la situació tensa que vivíem i que viuríem.

—El Ton? Tu em veus a mi cuidant vaques? I a Mardiscla, a casa d'ell, amb els vells, els germans...! No, gràcies! I el Cesc? No funcionaria. No és mal tio, no et pensis, però l'ambient en què viu... Em vas fer partir de riure l'altre dia amb allò que mirava Barrio Sésamo. És que tens cada sortida! Quan var marxar vaig haver d'amagar-me perquè no m'aguantava. Ets únic, realment únic. Com vols que no m'enamori de tu?

Vam decidir que ens n'aniríem a Càceres, on passaríem uns dies, aquell mateix vespre. El temps suficient per acomiadar-me de la Marta. Jo deixaria la feina, però allà on ens dirigíem tard o d'hora en trobaria d'igual o semblant. Iniciaria els tràmits de la separació. Per sort no hi havia fills entremig. Seria ràpid.

Quan arribàrem a Massivert clarejava. Al cotxe ens vam besar llargament. No ens importava ja que ens veiessin. La Migue va entrar a l'edifici municipal on residia una part del professorat de l'escola. Hi estava sola. Els seus companys ja havien marxat en començar les vacances. Al migdia ens trucaríem i, al vespre, cap a la llibertat. Silent, vaig obrir la porta de casa. La Marta m'esperava. No em va sortir amb cap d'on véns ni amb qui has estat, però se la veia seriosa, amb una expressió com d'acovardida.

—Marta, he de parlar amb tu.

—Jo també.

—Em sap greu, el que et diré et farà mal.

—Jo no ho sé: estic embarassada.

Un calfred em va recórrer el cos. Si m'haguessin punxat no ho hauria notat. Em falten paraules per descriure com em vaig sentir. Estàtic, sufocat, dempeus davant d'ella, vaig ser incapaç de pronunciar un sol mot. Impossible reaccionar.

—No em diguis res, Lluís.

Incredulitat.

—Aquella fresca no se sortirà amb la seva. T'asseguro que no trobarà feina el curs que ve. En un altre lloc no ho sé, però aquí no.

—Deixa-la estar!

—No puc. És una meuca, una gata maula, una...!

—Fes el favor de respectar-la!

—Però si quan tu hi vas ella ja en torna! Que no ho veus! Et penses que t'estima, burro, més que burro?

Vaig tancar la porta de cop. Per relaxar-me, vaig sortir a passejar. L'aire fresc del matí m'aniria bé. Somnàmbul, vaig deambular pels carrers de Massivert hores i hores. Vaig voltar fins al riu, fins a les vernedes de la sèquia de la Baga. Em vaig asseure damunt de l'herba. Estava sol, completament sol, malgrat la gent que allí hi havia. No em

donaren conversa. Ja havia corregut la veu sobre la meua infidelitat? Renoi, sí que anàvem de pressa! El dia canviava i començava a plovisquejar. Tronava a les muntanyes. Pensar, pensar, pensar... Tenir un fill em feia una il·lusió enorme. Ser pare. Abraçar una criatura meua, educar-la, gaudir-ne, ajudar-la, compartir-hi la vida fins que fos gran. Una alegria immensa.

Però tot i els remordiments pel que li feia a la Marta i el fill meu que esperava, jo estimava la Migue. Volia anar-me'n amb ella. Procuraríem viure prop de Massivert. La Migue ho entendria. Vaig tornar a casa al migdia. Queia un fort ruixat. També m'hi esperava, la Marta. Però que hi feien amb ella aquells dos guàrdies civils?

—Què passa?

La Marta estava espantada. Tenia els ulls plorosos.

—¿De dónde viene?

—¿Yo? De... de dar una vuelta, ¿pero qué ha pasado?

—¿Conoce usted a la señorita Miguela Cestero Pulido?

—Sí.

—Ha aparecido muerta esta mañana.

He oblidat molts detalls immediats a aquelles paraules lapidàries. Immòbil, vaig pensar que vivia un malson i que en qualsevol moment em despertaria. Però no. La Migue no venia. La Migue ja no vindria. Un dels agents va parlar.

—Unos montañeros la han encontrado. Todo parece indicar que ha sido un accidente, que ha resbalado debido a la lluvia y se ha despeñado en aquel barranco cerca de Mardiscla.

El gorg de les Agunes? Però...

—¿Un accidente? Imposible.

La Marta.

—Lluís, tranquil·litza't.

—No, Marta, no pot haver estat un accident.

—Lluís...

—No pot haver caigut, era àgil, coneixia el lloc.

—¿Dice usted que conocía el lugar?

—Sí, hemos... hemos estado allí esta noche.

—¿Cómo?

La Marta i les seves maneres.

—No le hagan caso, está muy afectado.

—Claro. Bueno, si necesitan algo...

—Muchas gracias por todo. Son ustedes muy amables.

Tinc unes imatges vagues de l'enterrament de la Migue l'endemà a la tarda. Hi van vindre els seus pares, desconsolats, i familiars. També hi vingué el Juan, allí el vaig conèixer. I la Lupe, que en veure'm m'abraçà i se'm va posar a plorar amargament.

—¿Te quería tanto! Todo lo que puedas imaginar es poco. Siempre has sido el hombre de su vida.

Es va obrir una investigació, però al cap d'una setmana es tancava: la Migue va morir en caure accidentalment pel cingle sobre el toll del Quer. És tot. Cas tancat. Allò no era cap investigació, era una farsa. La Migue havia estat assassinada.

—No diguis ximpleries, Lluís.

Els amics volien ajudar-me-

—A veure, qui podia sentir per ella un odi tan gran com per matar-la? El Gasconet o el Cesc?

El meu sogre.

—Vigila amb el que dius o et denunciaran per calúmnies.

Es pot matar una persona només per despit? Pot arribar algú a aquest límit sols per enveja? Només calia llegir els diaris, però quan el fet ens colpeja de ple ens sembla absurd. El Cesc? Era un individu enigmàtic. O el Gasconet? I si ella havia descobert algun dels seus assumptes funestos?

La premsa es va fer ressò del succés, però els periodistes devoradors de novetats, se n'oblidaren quan li van acabar de treure tot el suc. Em vaig quedar absorbt en les meves cavil·lacions. Per què hi va tornar, la Migue, al toll del Quer? El seu cotxe aparcar a pocs metres de Mardiscla. Què hi va anar a fer, plovent com plovia? S'havia canviat de roba. Duia uns shorts i una altra brusa. Havia agafat la càmera fotogràfica. Això és el que digueren. N'havia fet tres. Fotografies plovent? Tant li va agradar el lloc, tant significà per a ella que hi va tornar tot i la pluja? O volia ser lluny de Massivert i evitar problemes? Segons el forense va morir a les onze del matí. Al seu pis, les maletes fetes. Havia telefonat als seus pares. Era il·lògic. Algú la devia estimbar. Déu meu, quina impotència! I no l'havia vist ningú per la carretera?

Vaig anar al seu pis desenes de vegades. Res. Se n'endugueren les pertinences i l'apartament quedà buit. El menjador, la cuina, el bany, la terrassa, l'habitació... Silenci. Vaig pujar a Mardiscla cada dia de juliol. Els veïns em miraven. De les finestres en sortien esguards freds, inexpressius, del mateix color que les parets pètries polsegoses de les seves cases. Vaig baixar al toll. Submergit a l'aigua, vaig comprovar si al sortint de roca hi havia algun indici, algun cabell enganxat o, jo què sé?, restes del crani. Si allò la va desnucar, hi havia d'haver una prova. Res, cap mostra, cap signe. Fins que no va passar aquell estiu, vaig viure amb el convenciment que la Migue havia estat assassinada.

Diuen que el temps és la millor medicina, que tot ho cura. És mentida. El temps és una bena que oculta les nafres. Ens resignem, però el dolor continua. Sols els nous matins el mitiguen. La Migue se n'havia anat, però la Marta esperava una nena. Va néixer pel febrer de l'any següent. Enguany n'ha complert divuit i és una noia preciosa. Pel setembre se n'anirà a Barcelona a estudiar per a professora de primària. Sí, vol ser mestra.

Hem tingut dos fills més, el Xavi i el Dani. Ara tenen setze anys l'un i dotze l'altre. Me'ls emporto d'excursió. Pel que fa a la Marta, em va ajudar molt, amb paciència i tenacitat, a superar aquells dies tristos. Ha estat una mare excel·lent i una bona esposa. No ho amago: l'he estimada. He estat feliç. No n'hem tornat a parlar, de la Migue. Remenar el passat, per què? Vençut, vaig acceptar que es distraigué i que va caure pel cingle. El meu sogre és mort i també el Ton de cal Gascó, en un accident de cotxe. El Cesc va tornar a Barcelona i no n'he sabut res més.

El temps no cura les ferides, però posa les coses al seu lloc. El passat no es pot destruir. És un pop amb molts tentacles. Arriba un moment que, quan menys ens ho esperem, ens atrapa. No hi ha un pretèrit remot, és tothora immediat, un sac curull de records a punt de vessar-se. I els records no es tergiversen amb enyorances: són cruels, amargs, despietats. Amb bufetades sordes, ens rememoren les nostres limitacions, les nostres nafres, les nostres vergonyes. El passat no és perfecte: és cru.

Avui és dissabte 8 de maig de 2004. Abans-d'ahir em van telefonar de l'escola. El curs encara no s'ha acabat, però n'estan ampliant l'edifici. La directora, que ja exercia de mestra quan hi havia la Migue, m'hi va citar a la tarda, en plegar de la feina.

—Hem trobat una cosa.

Aquells passadissos em recordaven la Migue, però també els meus fills. La sorpresa m'arribà en ser al despatx de la directora.

—Miri, a la biblioteca de la sala del professorat hi havia això.

Em vaig quedar de pedra. Era un quadern de color negre: el diari personal de la Migue. El seu nom estava escrit a la tapa en una etiqueta.

—Hem pensat que li agradaria tenir-ho.

Emocionat, el vaig obrir en arribar a casa. El diari començava als pocs dies de la seva arribada a Massivert. Hi explicava anècdotes de l'escola, de les excursions dels dissabtes i de les trobades dels diumenges a la tarda al billar i a Novars. Parlava de mi. Deia que m'estimava, que no hi podia fer res, que la fascinava la meua manera de ser. Les lletres se m'esborraven per les llàgrimes i m'eixugava els ulls amb el braç.

No fou fins a les últimes pàgines que vaig sentir un fred glacial. Coincidia amb el dia després del sarau de la festa major. Allò que hi havia escrit era esgarrifós. “Me acaba de llamar el señor Francisco Freixe.” El meu sogre. “Me ha dicho que deje tranquilo a Lluís, que si no lo hago me pesará. No le diré nada para no preocuparle.” L'endemà. “Me ha vuelto a llamar en tono amenazante. Quiere que me vaya. Lo haré. ¿Pero por qué tanto odio? No le diré nada, a Lluís.” El dia següent. “Ha venido aquí con dos sujetos extraños. Me ha asegurado que no encontraré trabajo en toda la comarca y me ha ordenado que me marche muy lejos cuando acaben las clases, que si no me arrepentiré de haberle conocido. Ese hombre me da miedo. ¿Qué hago? ¿Le denuncio? ¿Se lo digo a Lluís? No, eso empeoraría las cosas.”

Passats tres o quatre dies, a la penúltima pàgina. “Me voy a quedar esta noche de Sant Joan. Soy incapaz de irme de aquí sin antes hablar con Lluís. Le quiero con toda mi alma y él también me quiere, lo sé, lo leo en sus ojos. Tengo que decírselo, no puedo esperar más, a pesar del riesgo que voy a correr. Esconder un sentimiento es una cobardía. Le diré la verdad, lo que siento por él. Sé que haré mucho daño a Marta. Que su padre me haya amenazado no significa que ella lo sepa. Sin embargo, no sé, hay algo oscuro en la mirada de esa chica que me inquieta. Si Lluís se viene conmigo seré la mujer más feliz del mundo; si no, respetaré su decisión y me marcharé sin él, aunque no sé si podré soportarlo.”

L'última pàgina, escrita en català, me la va dedicar. “Amor meu, aquesta nit ha sigut meravellosa. M'he dutxat, però encara sento l'olor del teu cos a la pell. M'he posat sexy: uns shorts curtíssims, que em marquen les cuixes, i una brusa escotada, ben cenyideta... Que no et passi res durant el viatge, guapíssim! Em sembla que pararem molts cops! Ni saps el que donaria perquè fossis aquí i m'abracessis! Però ja falta poc. Estic completament boja per tu, Lluís Almirall i Omedes. Que per què? Hum! Tinc temps per dir-t'ho, molt temps... Uf, com trona!... Faré l'impossible perquè al meu costat hi siguis feliç. Sé que no serà fàcil, que la vida pot donar moltes voltes, però lluitaré per tu cada dia, compartint les teves alegries i també els mals moments. Ho recordes: ‘T'estimo, només això compta.’ ‘Hi ha un camí entre nosaltres.’ Jo... Acaben de trucar a la porta. Un moment, carinyo, ara torno.”

Aquesta vegada vaig ser jo qui va donar el cop de puny a la taula. Estava ple d'ira, de còlera, d'indignació. Tornava a tenir vint-i-set anys. Tornava a arrossegar traumes no superats. El passat m'havia atrapat, ens havia empresonat a tots ens una cel·la d'angoixes. Com podia ser? Com podia haver viscut tants anys amb un secret tan bèstia, tan brutal, tan inhumà? La Marta va venir de seguida. Sort que els nostres fills no eren a casa. La Blanca i el Xavi estudien a l'institut de Novars i el Dani s'havia quedat al pati de l'escola per jugar a futbol amb els amics. En veure aquell diari, la Marta, es va posar a tremolar. Li vaig exigir una explicació immediata. Esglaiada, amb els ulls plens de llàgrimes, me la va donar.

—Vaig entrar al pis. M'acompanyaven el meu pare i els vigilants de la cooperativa, aquells dos mossos de cal Gascó. Ella ens va plantar cara. Va dir que ens denunciaria i el que jo m'imaginava que pretenia, que se n'aniria amb tu. No em vaig poder contenir. Em va venir un glop de ràbia. Encesa, li vaig clavar una forta empenta. Agafada a contrapeu, es va entrebancar amb una bossa de viatge que hi havia a terra i va caure malament. Va picar de clatell al cantell de la taula i va quedar morta a l'acte. Després d'uns instants sense saber què fer, vaig xisclar en un atac d'histèria. Un dels gallecs em tapà la boca amb la mà. Ells i el pare es van encarregar de tot. Van netejar el pis. Tenien el jeep davant mateix de la porta de baix. Va ser fàcil entrar-hi desapercebuts. Jo vaig tornar a casa. Els altres dos, que sabien que havíeu estat al toll del Quer perquè a la nit us havien seguit, van agafar el cotxe d'ella i amb el pare al darrere, que conduïa el jeep, van pujar a Mardiscla. Se sentien veus de gent que baixava pel barranc, però encara eren lluny. Van fer tres fotos per despistar i van llançar a l'aigua el cos de la noia. Van pensar que la caiguda, així, seria més creïble. A tu no t'acusarien, perquè et van veure al matí a Massivert, però ella sempre hauria pogut tornat allà per motius diversos: per amagar-se, per endur-se'n un record... La pluja va esborrar les roderes dels cotxes i les petjades de les sabates. Ningú no els va veure.

I si algú de Mardiscla els hagués vist tampoc no ho hauria dit. Els esguards freds de les finestres. La por. La submissió. L'obediència al poderós. I la martingala de la investigació. Ho van deixar tot ben lligat.

—Per què?

—Només volia espantar-la, no podia permetre que te n'anessis amb ella, va ser un accident.

—Un accident?

—Jo no volia matar-la, t'ho juro pels nostres fills.

—Com has pogut viure amb això durant aquest temps?

Silenci. Va acotar el cap.

—Que no tens remordiments?

Més silenci.

—I el teu pare?

Sempre silenci. Silenci agònic que parla, que crida, que aclama.

—Marta, què has fet?

—Em sap greu.

—No et conec, no sé qui ets.

—Lluís, jo t'estimava... i t'estimo.

—Tu no saps el significat d'aquesta paraula.

—Posa't al meu lloc, estava desesperada, em robava el meu home, et perdia per sempre, te n'hauries anat lluny i... i la Blanca?

—I després?

—Et penses que ha estat fàcil, que no hi he pensat, que no he patit, que no m'he torturat quan recordava la seva imatge?

—Déu meu, Marta!

Sóc al castell de Monfragüe, al cim, al capdamunt de l'espadat que dóna al Salto del Gitano. Estic acabant d'escriure aquestes línies. M'acaricia una lleu brisa càlida. D'aquí a una hora ja serà fosc. El sol ponent, amb raigs de color carmí, a la ratlla de Portugal. El Tajo, pregon, als meus peus. En qüestió de segons posaria fi al meu sofriment. Fóra fàcil. Què m'espera? Viure amb la Marta? No podria. Denunciar-la? Què en trauria? Una revenja? Aquells dos brivalls fa temps que se n'anaren de Massivert. No tinc ni idea d'on deuen parar. I si els trobessin què declararien?

Dinou anys... Les maletes fetes. El diari, que la Migue encara no ha desat, en aquell pis. El meu sogre i els dos galifardeus se'l descuiden. Més tard, algú, possiblement del personal de neteja, pensant-se que es tracta d'un llibre el duu a la biblioteca del professorat, a la seva sala. Com que sempre hi ha llibres que no es llegeixen —la majoria—, allà, en un raconet polsegós, hi queda oblidat. Corre el temps. Ara, amb les reformes, el troben i el porten a la directora, que, sense obrir-lo, me'l dóna. No, continuo pensant que la casualitat no existeix.

Les decisions que es prenen al moment oportú són les que valen. De res serveix més tard lamentar-se. Qualsevol determinació comporta conseqüències que hem d'assumir. És així i no es pot canviar. Ara i aquí, a Extremadura, és també un moment per decidir. Tinc tres fills. Que sigui només per ells. No, no em trauré la vida. Tampoc no els diré la veritat. La Marta m'ha demanat que em posi al seu lloc. Sí, per molt contradictori que pugui semblar, l'arribo a comprendre.

Tornaré a Massivert. No vull viure lluny dels meus fills. Què els explicaré quan em separi de la seva mare? En tindran prou si els dic que ja no l'estimo? No. Els donaré un disgust tan gran que els marcaré per sempre. Constantment em preguntaran per què els he abandonat. És més, no estic convençut d'aquesta manca de sentiment envers la Marta. Dinou anys amb ells no s'esborren així com així. La comprenc, sí, per molt que em dolguin els fets: la intimidació del seu pare, la mort de la Migue, el silenci durant aquest temps... Ha actuat així per no perdre'm. Tan important era jo per a ella? Fins a quin punt és capaç, una persona, de fer qualsevol cosa per no perdre qui estima? La Migue va venir a buscar-me. La Marta no va permetre que me n'anés amb ella. Tanta lluita per mi? Calia arribar fins aquí? Sóc jo qui realment no sap què significa estimar?

La Marta m'ha confessat la veritat, però no puc denunciar-la perquè la jutgin i vagi a la presó. No tinc prou valor per fer-ho. Ho sap, ella? N'és conscient? Fins i tot això deu haver calculat: si m'hagués dit que no en sabia res, jo hauria anat a la policia amb el diari personal de la Migue perquè es reobris la investigació; explicant-m'ho, jo en tindria prou i em conformaria. És el que estic fent. Em coneix molt bé. No obstant això, ja tant me fa. No em vull omplir de cabòries. Viuré amb aquests deficiències. Em queden el diari i les paraules que he escrit aquí dalt, a Monfragüe, com a penyora. Ho guardaré en un lloc segur. Potser la Marta acabarà explicant què va succeir als nostres fills, però el més possible és que no ho faci. No, no faré res perquè es perdi, ara no. Algun dia, però, quan els tres siguin majors d'edat, aquestes pàgines i el diari arribaran a les seves mans. Que en treguin, llavors, les conclusions oportunes. Que el destí, inalterable, ho determini.

Manel Figuera